

Затверджено Вченою радою
ОНУ імені І.І. Мечникова
від "20" грудня 2016 р. № 4

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(повна назва вищого навчального закладу)
Факультет/інститут Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра міжнародних відносин

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Хмарський В. М.)
" 12 " 2018 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

"Зовнішня політика США"

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти PhD

Спеціальність 052 Політологія

(код і назва спеціальності)

2018 рік

Розробники: **Коваль Ігор Миколайович, д. політ. н., проф.**

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних відносин
Протокол № 1 від "1" вересня 2018 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Брусиловська О. І.
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією
(НМК) ФМВПС:

Протокол № 1 від "10" вересня 2018 року

Голова НМК

(підпис)

Хорошилов О. Ю.
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни “Зовнішня політика США” складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки студентів PhD спеціальності 052 Політологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є еволюція зовнішньої політики США.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Зовнішня політика США в 2 половині 40-х – 50-х рр. XX ст.
2. Зовнішня політика США в 60-70 рр. XX ст.
3. Зовнішня політика США в 2 пол. 80-х рр. XX – на початку XXI ст.

Навчальна дисципліна викладається протягом одного семестру на першому році навчання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу «Зовнішня політика США» - надати системний підхід до оцінки політики США з моменту складання нової держави, еволюції ЗП США з урахуванням як внутрішніх факторів, так й під впливом регіональних та глобальних процесів на міжнародній арені.

В завдання курсу входить розгляд особливостей складання зовнішньополітичних завдань північноамериканської держави, розгляд міжнародних чинників, що впливали на політику США, а також ідейної боротьби всередині американських політичних еліт із зовнішньополітичних питань, програм партій, діяльності лоббі в США, основних проблем та досягнень країни на міжнародній арені.

Студенти вивчають основні категоріальні елементи історії й теорії ЗП та міжнародних відносин, набувають навичок з сприйняття та наукового аналізу світових подій з точки зору взаємодії внутрішньо- та зовнішньополітичних процесів за участю основних акторів міжнародних відносин, поглиблюють своє розуміння спеціалізації.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) соціально-особистостних (КСО.06): уміти створювати творчу атмосферу в трудовому колективі, корегувати цілі діяльності з метою підвищення її безпеки та ефективності; уміти самостійно вдосконалювати свої знання, уміння, особистісні і професійні якості для забезпечення ефективної наукової діяльності;

б) загально-професійних (КЗП.06): знати основні етапи формування міжнародних відносин та зміни геополітичного балансу сил з урахуванням необхідності їх використання у практичній роботі та у дослідницькій діяльності.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: основні тенденції ЗП США; загальні закономірності формування та розвитку політичних процесів у взаємозв'язку й взаємодії провідних акторів; аналіз основних подій зовнішньої політики держави з точки зору міжнародного чинника; вивчення основних теорій та доктрин ЗП на сучасному етапі; вивчення методів та методик сучасної науки;

вміти: оцінювати сутність ЗП США; характеризувати основні течії та школи вивчення ЗП США; визначати основні тенденції розвитку ЗП США; порівнювати різні періоди ЗП США; формулювати основні поняття та терміни ЗП; здійснювати самостійний аналіз дій суб'єктів ЗП; привити студентам навички аналізу й порівняльно-історичного підходу в оцінці різноманітних джерел та літератури, включно матеріали Інтернету; навчити їх пов'язувати теорію та практику зовнішньої політики США; глобальні й регіональні процеси розвитку міжнародних відносин; застосовувати знання щодо основних чинників, що формували ЗП США, в своїй професійній діяльності; орієнтуватися в системі сучасного геополітичного балансу сил;

використовувати отримані знання щодо аналізу еволюції ЗП США у майбутній роботі.

1. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Зовнішня політика США в 2 половині 40-х – 50-х рр. ХХ ст.

Тема 1. Підсумки другої світової війни. США як наддержава.

Військово-політичні підсумки другої світової війни та зміна геополітичної ролі США у світовій політиці. Економічні, політичні, фінансові, військові та ідеологічні аспекти перетворення США у наддержаву. Концептуальні основи формування зовнішньополітичного курсу США у післявоєнні роки. Г. Трумен, Дж. Бірнс. Мілітаризація зовнішньої політики США. "Ядерний фактор" у зовнішній політиці. Курс на досягнення абсолютної військової переваги над СРСР. "План Баруха".

Тема 2. Зовнішня політика США в початковий період "холодної війни".

Участь дипломатії США в підготовці мирних договорів з союзниками Німеччини. Проблема мирного врегулювання й позиція США. Наростання американо-радянських протиріч. Промова Черчіля в Фултоні (5 березня 1946 р.). Відставка Г. Уоллеса. "Довга телеграма" Дж. Кеннана. Доктрина "стримування комунізму". Доповідь К. Кліффорда (вересень 1946 р.). Доктрина Трумена (лютий - березень 1947 р.). Політика США у Східному Середземномор'ї. Західна Європа у зовнішньополітичній стратегії США другої половини 40-х років. План Маршалла. Політика США відносно країн Східної Європи. Стратегія "глобальної відповідальності" США. "Атлантизація" західної Європи та Німеччини. "Блокова дипломатія" США. Пакт Ріо-де-Жанейро (вересень 1947 р.). Створення НАТО. Регіональні напрямки стратегії "стримування". Політика США відносно Китаю.

Тема 3. Зовнішня політика США у 1950-і роки.

Ліквідація атомної монополії США. Меморандум СНБ-68. "Цілі Сполучених Штатів та програми національної обороноздатності". Загострення "холодної війни". Територіальне розширення "холодної війни". Втручання США в громадянську війну в Кореї: мотиви й механізм втягування. Корейська війна: періодизація та основні військово-політичні події. Феномен генерала Д. Макартура - синдром "сильної руки". "Корейське питання" у передвиборній кампанії 1952 року. Політика США в "корейському питанні" при адміністрації Д. Ейзенхауера. Підписання угоди про перемир'я в Кореї (27 липня 1953 року), Женевська конференція по Кореї (квітень-червень 1954 р.). Уроки та наслідки корейської війни для зовнішньої політики США. Перегляд зовнішньополітичної стратегії США при республіканській адміністрації. Доктрини "звільнення" та "масованої відплати". Створення блоку СЕАТО. Інтервенція в Гватемалі (літо 1954 р.). Паризькі угоди по Західній Німеччині

(вересень 1954 р.). Послаблення міжнародної напруги в середині 50-х років. Женевська нарада голів урядів США, СРСР, Англії та Франції (липень 1955 р.). "Дух Женеви". Візит М. С. Хрущова до США (вересень 1959 р.). Американська дипломатія в період "суецької кризи" подій в Угорщині (осінь 1956 р.). "Доктрина Ейзенхауера". Політика "доброго партнерства" стосовно країн Латинської Америки. Інцидент з літаком-розвідником У-2 (травень 1960 р.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Зовнішня політика США в 60-70 рр. XX ст.

Тема 4. Зовнішня політика та дипломатія адміністрації Дж. Кеннеді.

Еклектизм зовнішньої політики США в перші місяці адміністрації Кеннеді: боротьба старих догм та нових ідей. "Стратегія Рауена". Політика США в Індокитаї. "Союз заради прогресу". Політика США щодо революційної Куби. Вторгнення до затоки Кочінос. Європейська політика США. Німецька проблема і позиція США. Віденська зустріч Кеннеді й Хрущова (червень 1961 р.). "Великий проект" створення "атлантичного співтовариства". Карибська криза (жовтень 1962 р.): причини, уроки й наслідки. Вироблення нової зовнішньополітичної стратегії США. Доктрини "гнучкого реагування" та "наведення мостів", стратегія "диференційованого підходу". Промова Кеннеді в Американському університеті (10 червня 1963 р.). Московський договір про заборону ядерних випробувань у трьох середовищах (серпень 1963 р.).

Тема 5. Війна у В'єтнамі і зовнішня політика адміністрації Л. Джонсона.

Поворот зовнішньополітичної стратегії США в бік глобального інтервенціонізму. Нарощування елементів сили у зовнішній політиці Вашингтону. Практичне втілення доктрин "наведення мостів" та "диференційованого підходу". "Доктрина Т. Манна". Ідейно-політична й дипломатична підготовка інтервенції в Індокитаї. "Тонкінська революція" - ставка на пряме збройне втручання у В'єтнамі. Ескалація бойових дій та основні військово-політичні події в'єтнамської війни (1965-1968 роки). Криза американської політики у В'єтнамі. Зростання антивоєнних настроїв у США. Міжнародне співтовариство про політику США у В'єтнамі. Радянсько-американські відносини. Переговори Л. Косигіна та Л. Джонсона. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї. "Шестиденна війна" і позиція американської дипломатії. Зовнішньополітичні аспекти президентської кампанії 1968 р. Початок роботи чотирьохсторонньої конференції по В'єтнаму (листопад 1968 р.).

Тема 6. Зовнішня політика Р. Ніксона та Г. Кіссінджера. Розрядка міжнародної напруги зі США.

Криза глобалізму. "Великі дебати" у США з питань зовнішньої політики. Вироблення адміністрацією Р. Ніксона нової зовнішньополітичної стратегії.

Наростання реалістичних тенденцій у зовнішній політиці США. Зовнішньополітичне послання Конгресу 18 лютого 1970 року. "Атлантична солідарність". "Доктрина Ніксона". Близький Схід у зовнішній політиці адміністрації Р. Ніксона. "Човникова дипломатія" Г. Кіссінджера. Нормалізація відносин з Китаєм. Радикальна перебудова відносин з СРСР. Розрядка у радянсько-американських відносинах. Радянсько-американські зустрічі на вищому рівні. Комплекс домовленостей між Радянським Союзом та США у політичній, економічній та гуманітарній галузях. Участь США у Загальноєвропейському процесі. Дипломатія США в період підготовки СБСЕ. Останній етап війни у В'єтнамі. Паризькі угоди по В'єтнаму і виведення американських військ з Індокитаю. Арабо-ізраїльська війна 1973 р. і позиція США. "Уотергейт" і відставка Р. Ніксона. Особливості зовнішньої політики адміністрації Дж. Форда. Гальмування розрядки. "Комітет з існуючої безпеки".

Тема 7. Зовнішньополітична діяльність президента Дж. Картера.

Боротьба розрядочної та антирозрядочної тенденцій в американській зовнішньополітичній думці та дипломатії. Активізація військово-політичних зв'язків з НАТО і Японією. Посилення впливу на держави, що розвиваються. Кампанія за "моральне лідерство" США у світі та "захист прав людини". Президентська директива № 18. Створення "сил швидкого розгортання". Радянсько-американські переговори з військово-політичних проблем. Договір ОСВ-2 (червень 1979 р.). Кемп-девідські угоди. Криза у відносинах США з Іраном. Проблема американських заручників. Політика США в Африці та Латинській Америці. Переговори про статус Панамського каналу. Реакція США на події в Афганістані. Посилення напруги у відносинах з СРСР. Рішення Ради НАТО (грудень 1979 р.) про розміщення в Західній Європі ракет середньої дальності. Заморожування ратифікації Договору ОСВ-2. Введення санкцій стосовно СРСР. "Доктрина Картера".

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Зовнішня політика США в 2 пол. 80-х рр. ХХ – на початку ХХІ ст.

Тема 8. Зовнішня політика республіканських адміністрацій Р. Рейгана та Дж. Буша.

Зовнішньополітичні установки адміністрації Р. Рейгана. Перехід до конфронтаційно-силових методів у зовнішній політиці. "Холодна війна"-2. Збройні акції в Гренаді, Лівані та Лівії. Новий етап гонки озброєнь. СОІ. Антивоєнний (антиядерний) рух 80-х років: причини та характер. Зміни у зовнішньополітичному курсі США у другій половині 80-х років. Радянсько-американські відносини. Зустрічі на вищому рівні. Угода з РСД - РМД. Договір про скорочення СНО. Європа у зовнішньополітичній стратегії США у другій половині 80-х років. Роль американської дипломатії у загальноєвропейському процесі та об'єднанні Німеччини. США і "оксамитові революції" в Східній Європі. Зниження рівня військового протистояння в

Європі. Політика США в регіональних конфліктах (Афганістан, Намібія, арабо-ізраїльський конфлікт, Перська затока). "Буря в пустелі". Особливості зовнішньої політики адміністрації Дж. Буша. "Новий світовий порядок".

Тема 9. Зовнішня політика США при адміністрації У. Клінтона.

Зміна геополітичної ролі США наприкінці 80-х - на початку 90-х років. США як єдина наддержава. Закінчення "холодної війни": уроки та наслідки для зовнішньої політики й дипломатії США. Американська зовнішньополітична думка про місце та роль США в світі після "холодної війни". Основні цілі та пріоритети зовнішньої політики США у 90-і роки. "Доктрина розширення" (доктрина Клінтона). Основні регіональні напрямки сучасної зовнішньої політики США: Європа (євроатлантичне партнерство і НАТО); АТР (Китай, Японія); Близький Схід (Єгипет, Ізраїль, палестинська проблема); Південна Азія (Індія, Пакистан); нові незалежні держави колишнього СРСР (СНД, Росія, Україна); Латинська Америка; Африка.

Тема 10. Політика США на пострадянському просторі. Американсько-російські відносини.

Політика США щодо СРСР на останньому етапі його існування. "Дворівнева дипломатія" США. Дискусія у Вашингтонській адміністрації стосовно підходів до ситуації в СРСР. Дипломатичне визнання США колишніх радянських республік. Основні регіональні напрямки політики США на пострадянському просторі: Молдова, Білорусь, країни Балтії, кавказькі держави, країни Середньої та Центральної Азії. Політичні, економічні, військово-стратегічні, ідеологічні аспекти американської регіональної політики. Концептуальні основи політики США на пострадянському просторі. Еволюція американсько-російських відносин у 90-ті роки. Основні проблеми двосторонніх відносин США - Росія на сучасному етапі.

Тема 11. Політика США щодо незалежної України.

Адміністрація Дж. Буша і "українське питання" - в період дезінтеграції СРСР. Дипломатичне визнання України Сполученими Штатами. "Ядерна проблема" і американсько-українські відносини у 1992-1993 роках. Поворот до багатостороннього співробітництва в американсько-українських відносинах (1994-1996 роки). Місце України в регіональній політиці США. Інтереси України і американська стратегія розширення євроатлантичного співтовариства. Політичне, економічне, військово-гуманітарне, космічне співробітництво США й України. Роль української американської спільноти у формуванні двосторонніх відносин. Діяльність комісії Кучма - Гор. "Стратегічне партнерство" між Вашингтоном та Києвом. Черга денна двосторонніх відносин на сучасному етапі.

3. Рекомендована література

Методичне забезпечення

1. Методичний посібник для студентів з курсу «Зовнішня політика США» / Укладачі: Дубовик В.А., Коваль І.М. – Одеса, 2000.
2. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945-70-ті рр.) - К., 1999.
3. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000) - К., 2001.

Основна

1. Белашов В. Розширення НАТО: за і проти: Полеміка у Сполучених Штатах Америки // Політика і час. - 1998. - № 3. - С.35-44.
2. Дашкевич А. В. На роздоріжжі: виклики сучасності і парадокси зовнішньої політики США. - К., 1996.
3. Кузьо Т. Американська зовнішня політика після холодної війни // Сучасність. - 1993. - № 9. - С.84-88.
4. Лендвел М., Петрище П. Українська громада в США - група політичного тиску (70-80 роки ХХ століття) // Віче. - 1998. - № 8. - С. 127-137.
5. Павлюк О. В. Боротьба України за незалежність і політика США (1917-1923). - К., 1996.

Допоміжна

1. Аппатов С. И., Райнов П. Я. Покровители агрессии. Ближний Восток в свете буржуазной историографии. - Киев-Одесса, 1986.
2. Гончаренко А. Н. "Звездные войны" в стратегии империализма США: Доктрины, прогнозы, альтернативы. - К., 1988.
3. Конфронтация или диалог: Стереотипы антисоветизма в региональной внешней политике США / Отв. ред. Н. Н. Соломатин. - К., 1989.
4. Порубаев А. В. Джентльмены из Фогги Боттом: Дипломатия США и Восточная Европа. - Одесса, 1988.
5. Потехин А. В. Дипломатия США в Восточной Европе, 1945-1950. - К., 1991.
6. Ball G. W. Diplomacy for a crowded world: An American foreign policy. – Boston, 1976.
7. Beschloss M. R. At the highest levels: the inside story of the end of the Cold War. – Boston, N.Y., 1993.
8. Competing conceptions of American foreign policy: worldviews in conflict / Ed. by Michalak S. J. – N.Y., 1992.
9. The domestic sources of American foreign policy / Ed. by Wittkopf E. R. – N.Y., 1994.
10. Fukuyama F. America at the crossroads: Democracy, power and the neoconservative legacy. – Yale: Yale University Press, 2006.
11. Herring G. G. America's longest war: the United States and Vietnam, 1950-1975. – N.Y., 1986.

12. Kennedy R. F. Thirteen days / A memoir of the Cuban missile crisis. – N.Y., 1969.
13. Oberdorfer D. The turn from the Cold War to a new era. The United States and the Soviet Union (1983-1990). – N.Y., 1991.
14. Oye K. A. Eagle resurgent? The Reagan era in American foreign policy. – Toronto, 1987.
15. Szulc T. The illusion of peace: foreign policy in the Nixon years. – N.Y., 1978.
16. Schulzinger R. D. American diplomacy in the twentieth century. – N.Y., 1994.
17. Sorensen T. C. Kennedy. – N.Y., 1965.
18. Talbott S. The Russians and Reagan. – N.Y., 1984.
19. US foreign policy: the search for a new role / Ed. by Art R. J., Brown S. – N.Y., 1993.
20. Van Oudenaren J. Détente in Europe. The Soviet Union and the West since 1953. – Durham, 1991.
21. Weisberger B.A. cold war, cold peace. The United States and Russia since 1945. – N.Y., 1985.
22. Walt S. Taming American power. The global response to U.S. primacy. – N.Y.: W.W. Norton & Company, 2005. – 317 p.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Залік

5. Методи діагностики успішності навчання

Лекції, самостійна робота, інтерактивні методи, онлайн-консультації, підготовка дослідницьких проєктів студентами. Поточне тестування, індивідуальні консультації, тести.